

ปฏิรูปประเทศไทย
ปฏิรูปมุมมองคุณพินิจของพนักงานสอบสวน

ผศ.นพดล ปกรณ์นิติติ

อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Noppadon.pa@spu.ac.th

ลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ 23 กค 53

มาตรา 120 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บัญญัติว่า ห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีต่อศาล โดยมีได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน จากความที่บัญญัติในมาตรา 120 นี้เองจะทำให้เห็นถึงบทบาทที่สำคัญของพนักงานสอบสวน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของกระบวนการยุติธรรม ที่บางท่านอาจเรียกว่า เป็นต้นน้ำ หรือจุดเริ่มต้นของกระบวนการยุติธรรมนั่นเอง

โดยพนักงานสอบสวนมีหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 คือ รวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะกระทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริง และพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อที่จะรู้ตัวผู้กระทำผิด และพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา

จากความในส่วนตัวของมาตรา 131 นี้เองแสดงให้เห็นถึงบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งยวดของพนักงานสอบสวน ซึ่งรวบรวมพยานหลักฐานทั้งหลายมาแล้ว ก็เพื่อทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ เพื่อนำไปสู่จุดสำคัญของหน้าที่พนักงานสอบสวนคือ การพิสูจน์ให้เห็นความผิด คือ ผู้ต้องหา คนนี้ คือ ผู้ที่กระทำความผิดจริงๆ หรือ การพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา คือ ผู้ต้องหา หรือผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิด จริงๆแล้ว คือผู้บริสุทธิ์

คำถามก็คือว่า บทบาทที่ควรจะเป็นหรือพึงทำของพนักงานสอบสวน ที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาคาดหวังไว้นี้ ได้รับการตอบสนองหรือมีภาพที่สะท้อนความมั่นใจแก่พี่น้องประชาชน ได้มากน้อยเพียงใด

หรือบทบาทจริงๆของพนักงานสอบสวน ควรจะเป็นเพียงแค่ทางผ่านของโจทก์หรือจำเลย ที่ต่างฝ่ายต่างต้องการความยุติธรรม ให้แก่ตนเอง ก็ให้ไปว่ากันเอาเองที่ศาล กระนั้นหรือไม่

ก่อนอื่น เราต้องตระหนักก่อนว่า บทบาทของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีส่วนที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างมาก ตั้งแต่ขั้นจับกุมตัวผู้ต้องหาแล้ว ส่วนกรณีว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะผิดจริงหรือไม่ ก็เป็นอีกประเด็น ที่ต้องรอการพิจารณาพิพากษา

ผู้ถูกจับ ที่ควบคุมตัวอยู่ อาจจะสูญเสียอิสรภาพทันที หากมิได้รับการปล่อยชั่วคราว
ความเป็นจริงในสังคมที่เกิดขึ้นผ่านมาแล้วนั้น ย่อมเป็นบทพิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า ผู้ต้องหาบางคน
แม้ได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ก็ไม่มีเงิน หรือหลักทรัพย์ใด มาประกันตัวเอง ให้ออกไป หรือ
แม้แต่จะซื้อกรรมธรรม์ เพื่อปลดปล่อยอิสรภาพให้แก่ตนเอง ยังทำมิได้เลย เพราะคำตอบเดียวคือ
ไม่มีเงิน ไม่มีคนช่วย

บทบาทของพนักงานสอบสวน จึงสมควรเป็นเพียงแค่ทางผ่านของโจทก์หรือจำเลย ที่
ต้องการความยุติธรรม หรือต้องการข้อยุติ แต่พนักงานสอบสวนสามารถเป็นผู้ให้ความยุติธรรม
ให้กับประชาชน ได้ตั้งแต่เริ่มต้น ตามขอบเขตอำนาจหน้าที่ของตน ที่พึงมีตามกฎหมาย

อำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวน คงมิได้หมายความว่า ฉันจะส่งฟ้องหรือไม่ส่งฟ้องก็ได้
เป็นดุลพินิจฉัน หรือใครก็ตาม ที่แก่งแย่งความคดีอาญา จับกัน ก็ส่งฟ้องไปซะ เพื่อให้พ้น
อำนาจหน้าที่ของตนเอง หรือเพียงเพราะกลัวคนกล่าวหาว่า เป็นสองมาตรฐาน

อำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวน คือ การพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของ
ผู้ต้องหา ให้เห็นอย่างถ่องแท้ เพื่อเป็นข้อเท็จจริงประกอบการพิจารณาสั่งฟ้องคดีของอัยการ หรือ
การพิจารณาพิพากษา

ข้อเท็จจริง ที่คิด ก็ว่ากันตามคิด ถูกก็ว่ากันตามถูก โดยมีได้อิงกระแสนิยม มิได้อิง
ทัศนคติ ความเห็นส่วนตัว ความรู้สึกส่วนตัว หรือเพียงเพราะคิดว่าเป็นสิทธิขาดของฉันที่จะใช้
ดุลพินิจอย่างไรก็ได้ หรือเพียงเพราะคิดว่า เป็นสิทธิขาดที่กฎหมายให้กับฉัน ฉันจะทำอะไรก็ได้

ขอยกตัวอย่างกรณีรถยนต์ กับรถมอเตอร์ไซด์ ชนกัน เหตุเกิดแถวนครปฐม รถมอเตอร์ไซด์
ขับตัดหน้ารถเก๋ง โดยไม่ได้สวมหมวกกันน็อค ข้อเท็จจริง ทั้งสองหักรด หลบกันได้ ผู้ขับจี้รด
มอเตอร์ไซด์ ล้มศรีษะชนรถยนต์เพียงเล็กน้อย แต่ด้วยความตกใจจึงสลบไป หลังเกิดเหตุ ผู้ขับจี้
รถมอเตอร์ไซด์เรียกร้องค่าเสียหายนับหมื่นบาทเพิ่มจากประกัน พรบ ที่มี ในขณะที่ ตามบันทึก
แจ้งความ ก็ระบุชัด มอเตอร์ไซด์ ขับตัดหน้า

แต่ท้ายสุดการกลับเป็นว่า ส่งฟ้องศาลทั้งคู่ และตั้งข้อหาหนักกับผู้ขับจี้รดเก๋งว่า ขับรดโดย
ประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายสาหัส ทั้งๆที่ผู้ขับจี้รดมอเตอร์ไซด์ มิได้บาดเจ็บอะไร
มากมายอื่น จนกระทั่งหนึ่งปีให้หลัง หลังจากศาลตัดสินให้ประนีประนอมยอมความกัน และฝ่าย
ผู้ขับจี้รดมอเตอร์ไซด์ ก็มีได้ปรากฏอาการร้ายแรงทางร่างกายแต่อย่างใดเลย

ทั้งสองฝ่าย ต่างสูญเสียเงินทอง จากการต่อสู้คดี กระบวนการยุติธรรมก็ต้องสูญเสียเวลา
ฝ่ายผู้ขับจี้รดมอเตอร์ไซด์เอง ก็ต้องรับทุกข์จากการต้องไปนอนในห้องขังนานสองวัน เพียงเพราะ
เตรียมหาหลักทรัพย์ ประกันตัวไม่ทัน

การชี้ถูก ชี้ผิดเบื้องต้น ที่พอทำได้ กลับมิได้รับการดำเนินการ การชี้ผิด เพียงเพราะ
กระแสนิยม จากคดีที่ปรากฏเป็นข่าว โดยมีได้ตระหนักถึงความหมายที่แท้จริงของตัวบท

กฎหมาย การใช้คดีในการค้นหาข้อเท็จจริงเพื่อปรับหลักกฎหมาย ย่อมนำมาซึ่งการขาดศรัทธาต่อกระบวนการได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้นน้ำของกระบวนการยุติธรรม หากผู้ปฏิบัติงานจริงเพียงบางคนเท่านั้นขาดซึ่งความเข้าใจในสิ่งเหล่านี้

การทำงาน ตรงไปตรงมา มิได้มีอคติ ดำเนินการตามหลักกฎหมาย ยึดด้วยทกฎหมายเป็นหลัก มิได้ตีความด้วยทกฎหมายตามอำเภอใจของตน โดยขาดทฤษฎีทางกฎหมายรองรับ การทำงานที่ มิได้เกรงกลัวต่อคำพูดใดๆ ที่ปราศจากเหตุผล หรือเกรงจะถูกร้องเรียนหรือฟ้องร้องข้อเท็จจริงในคดีถ้าหากเหมือนกันทั้งหมด ก็ต้องได้รับการปฏิบัติเหมือนกัน แต่หากข้อเท็จจริงในคดีไม่เหมือนกัน จะพยายามส่งฟ้องให้เหมือนกัน ก็คงไม่ได้

สิ่งเหล่านี้ สามารถเกิดขึ้นได้เพียงปฏิรูปความคิดของผู้ปฏิบัติ เพียงแค่นี้ ก็น่าจะเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปประเทศไทยได้นะครับ สวัสดีครับ